



CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/148/2006

STOSUNEK POLAKÓW DO INNYCH NARODÓW

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK 2006

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Jednym z tematów wrześniowego sondażu¹ był stosunek Polaków do poszczególnych narodów. Tak jak w roku ubiegłym na liście przedstawionej badanym zamieściliśmy trzydzieści cztery narody, reprezentujące niemal wszystkie kraje członkowskie Unii Europejskiej, a także kilka największych narodów pozaeuropejskich. Ankietowani wypowiadali się, w jakim stopniu darzą je sympatią bądź też niechęcią². Uzyskane w ten sposób dane prezentujemy w formie zagregowanej do trzech kategorii: sympatii (punkty na skali od +1 do +3), obojętności (0) i niechęci (od -1 do -3). W ten sposób określamy społeczny zasięg sympatii bądź antypatii Polaków do danego narodu. Dla pełniejszej orientacji pokazujemy także średnią wartość deklarowanych uczuć. Informuje nas ona o ich natężeniu, zależy bowiem nie tylko od tego, jak często badani deklarowali sympatię bądź niechęć do danego narodu, ale też od tego, jaką siłę przypisywali tym uczuciom, np. czy określali sympatię na „+3” czy też tylko na „+1”.

Sympatią Polaków najczęściej cieszą się Hiszpanie, Włosi i Czesi, do których pozytywny stosunek deklaruje ponad połowa badanych. Niewiele rzadziej sympatią darzeni są Anglicy³, Amerykanie, Irlandczycy, Francuzi, Holendrzy i Grecy. We wszystkich tych przypadkach kilkakrotnie częściej mamy do czynienia z deklaracjami sympatii niż niechęci.

Nieco mniejszy jest zasięg sympatii do Węgrów, Słowaków, Szwedów, Duńczyków i Belgów, lecz również w ich przypadku przynajmniej dwukrotnie częściej deklarowana jest sympatia niż niechęć. Sympatia przeważa nad niechęcią także w stosunku do Litwinów, Austriaków, Słoweńców i Finów, ale proporcje tych uczuć są już bardziej wyrównane.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (196) zrealizowano w dniach od 8 do 11 września 2006 roku na liczącej 937 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Posługiwali się w tym celu 7-punktową skalą, na której -3 oznacza skrajną niechęć, a +3 skrajną sympatię. Środek skali (0) oznacza obojętność.

³ W ankiecie używamy określenia „Anglicy” zamiast „Brytyjczycy”, gdyż w języku polskim tradycyjnie odnosi się ono do wszystkich mieszkańców Zjednoczonego Królestwa.

Pod względem uczuć deklarowanych do Niemców i Japończyków badani dzielą się na trzy niemal równoliczne grupy – wyrażających sympatię, obojętność i niechęć. Podobnie rozkładają się sympatie do Łotyszy i Estończyków, z tą wszakże różnicą, że uczuciem nieco częściej deklarowanym do tych narodów jest obojętność. W przypadku tych nacji badani częściej niż wobec innych narodów powstrzymują się też od odpowiedzi. Można przypuszczać, że wynika to ze stosunkowo małej wiedzy o nich.

Wobec pozostałych dwunastu narodów przeważają wśród badanych deklaracje niechęci nad sympatią. W tej grupie można wyróżnić Bułgarów, Ukraińców i Białorusinów, do których przewaga niechęci nad sympatią nie jest znaczna. W stosunku do pozostałych przewaga ta jest już duża, a nawet bardzo duża: dwu- lub trzykrotna. Bardzo niechętny stosunek mają badani do Arabów – dwie trzecie deklaruje niechęć, a tylko co jedenasty sympatię.

Przedstawione wyżej wyniki tegorocznego sondażu wskazują, że niezależnie od zarysowujących się w wieloletniej perspektywie zmian społecznego zasięgu sympatii lub niechęci w stosunku do poszczególnych narodów, a także obserwowanych z roku na rok wahań, niezmiennie od ponad dziesięciu lat⁴ utrzymuje się taka sama zasada ogólna określająca postawy Polaków: sympatią darzą narody zaliczane w potocznym pojęciu do szeroko rozumianego „Zachodu”, niechęć zaś wyrażają do narodów „wschodnich”. Zasada ta jest jeszcze bardziej widoczna, gdy weźmiemy pod uwagę natężenie deklarowanych uczuć wyrażone średnią na osi „sympatia – niechęć”.

Podstawą tej ogólnej zasady, porządkującej stosunek Polaków do innych narodów, są dwa stereotypy: stereotyp bogatego, cywilizowanego „Zachodu” i biednego, zapóźnionego w rozwoju cywilizacyjnym „Wschodu”. Ów „Zachód” stanowi dla nas pozytywną grupę odniesienia – do narodów zaliczanych do niej odnosimy się z sympatią, chcemy się do nich upodobnić i należeć do ich grona. Odwrotnie jest ze „Wschodem”, będącym naszą negatywną grupą odniesienia – chcemy się od niej odróżniać, nie chcemy, by nas do niej zaliczano. Dystansujemy się więc od narodów tam przyporządkowanych, odnosimy się do nich niechętnie. Szerzej sprawę tę omawialiśmy w poprzednich komunikatach dotyczących dorocznych badań nad stosunkiem Polaków do innych narodów⁵.

⁴ Stosunek Polaków do innych narodów monitorujemy corocznie za pomocą identycznego wskaźnika, począwszy od roku 1993.

⁵ Por. komunikat CBOS „Sympatia i niechęć do innych narodów”, grudzień 2005 i komunikaty na ten temat z lat wcześniejszych.

Tabela 1

Narody	Jak by Pan(i) określił(a) swój stosunek do innych narodów?				Średnie*
	Sympatia	Obojętność	Niechęć	Trudno powiedzieć	
	w procentach				
Hiszpanie	53	28	12	7	0,83
Włosi	52	29	14	5	0,76
Czesi	52	30	14	4	0,70
Anglicy	50	31	15	4	0,76
Amerykanie	49	32	16	3	0,70
Irlandczycy	49	28	15	8	0,72
Francuzi	48	31	16	5	0,62
Holendrzy	48	31	13	7	0,71
Grecy	47	29	17	8	0,58
Węgrzy	45	32	18	6	0,53
Słowacy	44	33	18	5	0,44
Szwedzi	43	31	17	9	0,50
Duńczycy	40	32	18	10	0,39
Belgowie	39	34	19	8	0,38
Litwini	36	33	24	7	0,19
Austriacy	36	34	23	7	0,19
Słoweńcy	35	34	22	9	0,24
Finowie	35	32	21	12	0,27
Niemcy	33	31	33	3	-0,02
Japończycy	30	31	30	9	-0,01
Łotysze	29	33	28	10	0,00
Estończycy	28	33	25	14	0,06
Bułgarzy	24	34	34	8	-0,19
Ukraińcy	24	29	42	5	-0,47
Białorusini	23	31	39	6	-0,34
Rosjanie	22	28	47	3	-0,52
Żydzi	20	30	45	5	-0,64
Chińczycy	18	29	43	10	-0,58
Wietnamczycy	18	30	42	10	-0,56
Serbowie	18	30	43	9	-0,54
Turcy	17	27	48	8	-0,70
Rumuni	16	26	52	6	-0,83
Romowie (Cyganie)	14	24	58	4	-1,01
Arabowie	9	19	66	6	-1,40

* Średnie mierzone na skali od -3 do +3

Omówione tutaj dwa stereotypy nie są, rzecz jasna, jedynymi czynnikami decydującymi o deklarowaniu takiego lub innego stosunku do danego narodu. W pewnych przypadkach dużą rolę odgrywają zaszczości historyczne. Przykładem takiej sytuacji jest stosunek do Niemców, niewątpliwie obciążony stosunkowo niedawnymi doświadczeniami historycznymi. W ciągu minionych kilkunastu lat deklarowany w naszych badaniach stosunek do Niemców znacznie się zmienił – od znacznej przewagi niechęci na początku lat dziewięćdziesiątych do chwiejnej, bo zależnej od aktualnych wydarzeń, równowagi uczuć pozytywnych i negatywnych, widocznej od końca lat dziewięćdziesiątych.

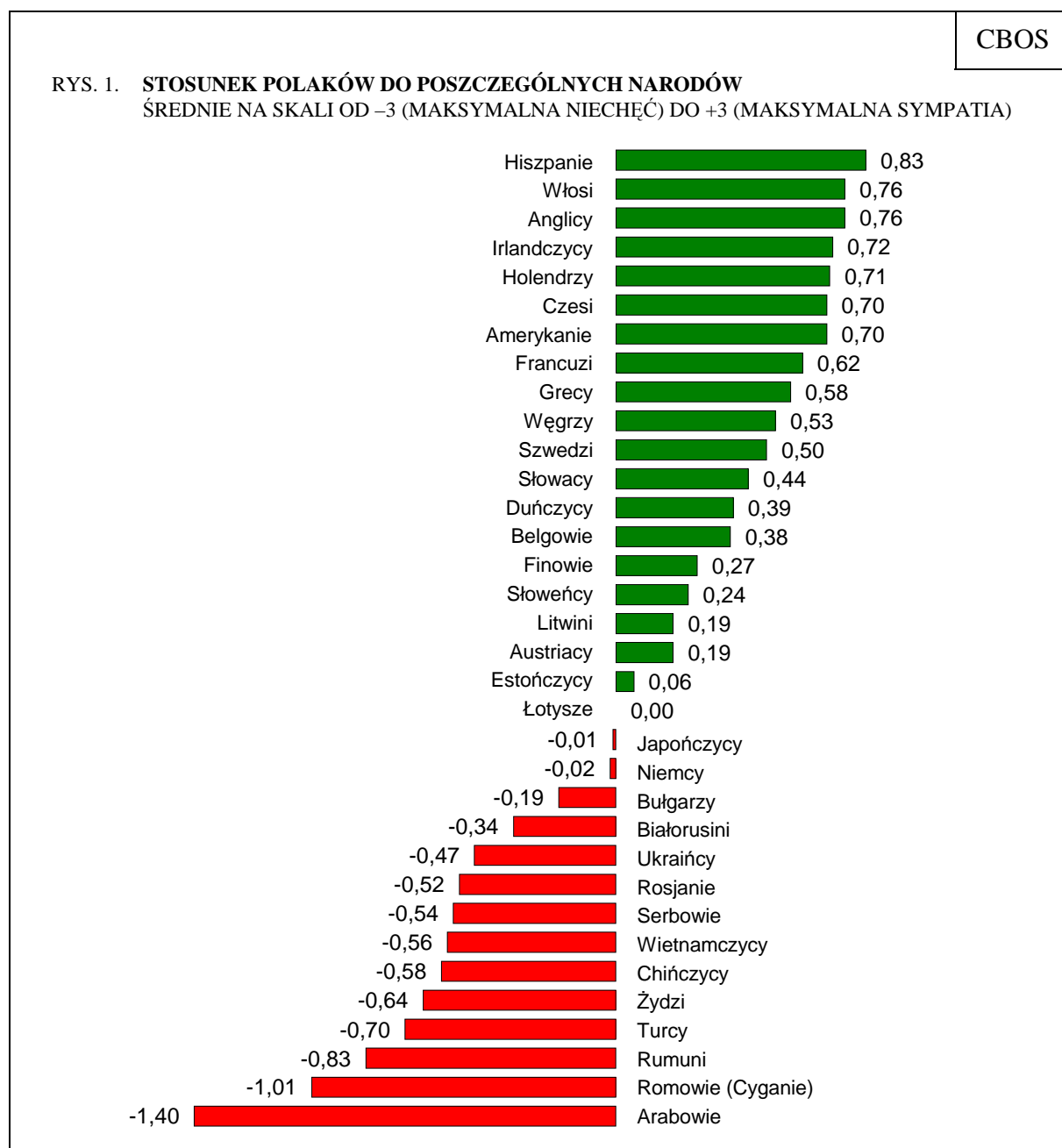


Tabela 2. Zmiany **sympatii** do poszczególnych narodów

Narody	Wskazania respondentów według terminów badań												
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	w procentach												
Amerykanie	62	58	63	59	64	61	54	50	58	56	45	46	49
Anglicy	47	41	51	51	55	50	45	44	51	49	46	50	50
Arabowie	-	-	-	-	-	-	-	-	16	13	11	8	9
Austriacy	41	37	48	49	47	43	40	37	40	36	31	30	36
Belgowie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33	39
Białorusini	19	17	18	21	22	19	18	26	26	22	21	18	23
Bułgarzy	19	16	23	23	23	20	20	25	26	24	22	19	24
Chińczycy	-	-	-	-	-	21	19	22	26	22	20	16	18
Czesi	38	30	43	44	45	41	44	47	50	50	49	46	52
Duńczycy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35	32	40
Estończycy	-	-	-	-	-	-	-	24	31	28	26	21	28
Finowie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32	30	35
Francuzi	61	51	67	62	60	58	53	55	51	48	45	43	48
Grecy	-	-	-	-	-	-	-	43	44	45	44	41	47
Hiszpanie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47	47	53
Holendrzy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42	42	48
Irlandczycy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	39	43	49
Japończycy	-	-	43	48	43	35	33	33	39	36	32	31	30
Litwini	24	22	35	36	36	29	30	36	38	36	38	32	36
Łotysze	-	-	-	-	-	-	-	26	29	29	29	25	29
Niemcy	23	26	35	43	38	32	31	32	38	36	33	34	33
Romowie (Cyganie)	-	6	10	12	10	10	13	17	15	16	15	13	14
Rosjanie	17	16	17	21	20	19	17	23	24	22	18	16	22
Rumuni	9	8	11	12	11	10	13	15	15	15	14	12	16
Serbowie	10	12	14	15	16	13	14	17	18	17	15	12	18
Słowacy	33	32	44	38	39	36	34	42	42	43	41	36	44
Słoweńcy	-	-	-	-	-	-	-	32	34	34	30	26	35
Szwedzi	44	40	53	52	49	43	41	44	46	48	42	39	43
Turcy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	17
Ukraińcy	12	9	14	16	15	13	16	19	22	19	29	23	24
Węgrzy	47	41	56	48	47	44	44	47	48	45	43	39	45
Wietnamczycy	-	-	-	-	-	20	21	23	24	19	17	15	18
Włosi	63	54	66	62	63	55	53	54	54	53	50	52	52
Żydzi	15	17	25	26	28	19	19	19	23	21	18	20	20

Tabela 3. Zmiany **niechęci** do poszczególnych narodów

Narody	Wskazania respondentów według terminów badań												
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	w procentach												
Amerykanie	9	13	10	9	6	10	12	14	12	17	20	24	16
Anglicy	16	20	17	13	12	16	15	18	15	19	17	19	15
Arabowie	-	-	-	-	-	-	-	-	54	60	59	70	66
Austriacy	19	20	20	12	14	17	18	21	19	25	21	32	23
Belgowie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	19
Białorusini	47	49	53	50	46	48	50	40	36	44	37	51	39
Bułgarzy	41	43	42	39	39	41	40	36	30	35	32	42	34
Chińczycy	-	-	-	-	-	36	37	35	32	39	37	47	43
Czesi	28	32	25	22	19	22	18	15	15	18	14	22	14
Duńczycy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	25	18
Estończycy	-	-	-	-	-	-	-	26	20	26	21	34	25
Finowie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	26	21
Francuzi	9	13	8	6	8	11	11	9	12	19	19	25	16
Grecy	-	-	-	-	-	-	-	13	14	15	12	21	17
Hiszpanie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	18	12
Holendrzy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	20	13
Irlandczycy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	21	15
Japończycy	-	-	21	16	18	23	24	22	21	25	22	33	30
Litwini	43	43	33	31	30	34	29	24	24	26	21	31	24
Łotysze	-	-	-	-	-	-	-	27	23	29	23	34	28
Niemcy	53	45	38	31	30	39	39	36	31	38	34	38	33
Romowie (Cyganie)	-	75	73	70	71	69	64	56	60	61	56	65	58
Rosjanie	56	59	59	57	53	55	57	47	43	49	53	61	47
Rumuni	66	68	68	70	66	66	63	56	55	58	54	62	52
Serbowie	55	51	57	49	44	50	48	42	42	45	40	51	43
Słowacy	27	27	22	21	22	26	21	15	17	20	16	26	18
Słoweńcy	-	-	-	-	-	-	-	21	18	23	21	31	22
Szwedzi	14	17	14	12	12	17	14	14	12	17	13	22	17
Turcy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	53	48
Ukraińcy	65	66	63	60	60	59	58	49	48	51	34	50	42
Węgrzy	18	21	14	16	16	20	15	15	14	19	13	25	18
Wietnamczycy	-	-	-	-	-	34	38	33	35	42	38	49	42
Włosi	6	12	8	7	8	11	11	8	10	12	11	15	14
Żydzi	51	47	45	41	41	48	49	47	46	47	45	50	45

To, o czym była mowa wyżej, dotyczy ogólnej zasady określającej stosunek Polaków do innych narodów. Na stosunek ten mogą wpływać także bieżące wydarzenia. Dobrym tego przykładem może być spadek sympatii do Amerykanów, obserwowany w latach 2004–2005, współwystępujący czasowo z interwencją w Iraku. Obecnie notujemy wzrost sympatii do Amerykanów, a także wyraźny spadek niechęci do nich. Bardzo interesujące jest to, że w czołówce narodów, do których badani deklarują swoją sympatię, znajdują się Hiszpanie i Irlandczycy, a więc mieszkańcy krajów dość odległych, ale będących celem masowych wyjazdów Polaków w poszukiwaniu pracy i o których wiadomo, że się przed Polakami nie zamykają.

W konkretnych przypadkach indywidualne deklaracje sympatii lub niechęci do danego narodu mogą być uwarunkowane osobistymi doświadczeniami respondentów, wynikającymi z jego kontaktów z przedstawicielami tej nacji. Nieporównywalny z sytuacją sprzed zaledwie kilkunastu lat wzrost kontaktów polskich obywateli z przedstawicielami innych narodów europejskich po wejściu do UE będzie niewątpliwie stale modyfikował stosunek Polaków do ich przedstawicieli.

Opracował
Michał STRZESZEWSKI